

ที่มาของการศึกษา

กรมสรรพสามิตเป็นหน่วยงานราชการ สังกัดกระทรวงการคลัง ทำหน้าที่จัดเก็บภาษี สรรพสามิต เพื่อเป็นรายได้ของรัฐ ดำเนินการป้องกัน ปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย สรรพสามิต และรับผิดชอบในด้านบริหารการดำเนินการในรูปรัฐวิสาหกิจอีก 2 ประเภท คือองค์ การสุราและ โรงงานไฟ องค์การสุรามิหน้าที่ทำการผลิตและจำหน่ายสุราในเขต 8 จังหวัด คือ ออยุธยา สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยธานี และนครราชสีมา ส่วนโรงงานไฟ มีหน้าที่ผูกขาดการผลิต และจำหน่ายไฟฟ้าภายในประเทศ นิคมแก๊สเพิ่มเติมบนดวงแสงสมบัติให้ กรมสรรพสามิต ปรกับทตราไฟป็อกที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และรับพิมพ์งานต่าง ๆ

กรมสรรพสามิต จัดเก็บภาษีจากสินค้าที่บริ โภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและ ศีลธรรมอันดี สินค้าที่นุ่มน่วย หรือสินค้าที่ได้รับประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐบางประการ ได้แก่ สุรา ยาสูบ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม ที่เมนต์ ไม้ขีดไฟ เครื่องขีดไฟ ไฟ ยานยนต์ *

กรมสรรพสามิตจัดเก็บภาษีโดยอาศัยกฎหมาย 7 ฉบับ คือ

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493
2. พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509
3. พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ.2486
4. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527
5. พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527

* ข้อมูลนี้ทำการสำรวจในปี พ.ศ.2534 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ภาคผนวก)

6. พระราชบัญญัติจัดสรรภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527

7. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสู่รา พ.ศ.2527

วิธีการบริหารการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ประกอบด้วย

1. ภาษีสรรพสามิตจัดเก็บจากผู้ผลิต และผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร

2. การชำระภาษี แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 สู่รา ยาสูบ ไม้ขีดไฟ ไฟ เครื่องดื่มบางชนิด ชำระภาษีก่อนที่จะนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม หรือคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร

2.2 สินค้าซีเมนต์ เครื่องขีดไฟ ยานยนต์ และเครื่องดื่มบางชนิด ชำระภาษีภายในวันที่ 7 ของเดือนถัดจากเดือนที่นำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม

2.3 สินค้าน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ชำระภาษีภายในวันที่ 10 หลังจากนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม

3. การจัดเก็บใช้ระบบอัตราภาษี 3 ระบบ ดังนี้

3.1 ระบบอัตราภาษีตามสภาพ เป็นการเสียภาษีตามหน่วยหรือตามน้ำหนักสุทธิ หรือตามปริมาณสุทธิของสินค้า โดยกำหนดอัตราภาษีต่อหน่วยสินค้าตายตัว ซึ่งสินค้าที่เสียภาษีในระบบนี้ได้แก่ สู่ราประเภทสู่ราสามทับ (แอลกอฮอล์) สู่ราขาว สู่ราต่างประเทศ ไฟ ยาเส้น และยาสูบประเภทอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวในข้อ 3.2 และ 3.3

3.2 ระบบอัตราภาษีตามราคา เป็นการเสียภาษีตามอัตราของราคาสินค้า สินค้าที่เสียภาษีในระบบนี้ได้แก่ ยาสูบประเภทซิการ์แรตที่ผลิตภายในประเทศ

3.3 ระบบอัตราภาษีตามราคาหรือตามสภาพ เป็นการเสียภาษีทั้งตามราคาหรือตามสภาพ แล้วแต่อัตราใดจะได้จำนวนค่าภาษีสูงกว่า ก็ถืออัตรานั้นเป็นเกณฑ์จัดเก็บภาษี สินค้าที่เสียภาษีในระบบนี้ได้แก่ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน สู่ราประเภทสู่ราแช่ (เบียร์) สู่ราผสม สู่ราปรุงพิเศษ สู่ราพิเศษ ซีเมนต์ ไม้ขีดไฟ เครื่องขีดไฟ เครื่องดื่ม ยานยนต์ และยาสูบประเภทซิการ์แรตที่ผลิตในต่างประเทศ

4. การควบคุมการจัดเก็บ มีมาตรการดังนี้

4.1 ส่งเจ้าหน้าที่ไปควบคุม เพื่อให้ตรวจสอบปริมาณสินค้าขนออกจากโรงอุตสาหกรรม ได้แก่ สู่รา น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ยานยนต์

4.2 ใช้แสตมป์สรรพสามิตหรือเครื่องหมายแสดงการเสียภาษี เครื่องหมายแสดงการเสียภาษีก็คือ สิ่งฉันทกษณะจดทะเบียน หรือสิ่งฉันทกษณะของทางราชการ (ลูกจับจดทะเบียนหรือลูกเก็ลยวจดทะเบียน) ได้แก่ สู่ราในประเทศและต่างประเทศ ยาสูบในประเทศและต่างประเทศ ไม้ขีดไฟ เครื่องดื่มในประเทศและต่างประเทศ ไฟปอกที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

4.3 วิธีผ่านมาตรวัด แล้วนำมาคำนวณภาษีได้แก่ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน และเบียร์

4.4 วิธีซึ่ง ตวง วัด นับ แจก แจง แล้วนำมาคำนวณภาษี ได้แก่ ซีเมนต์ เครื่องขัดไฟ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน

4.5 วิธีการทางการบัญชี เพื่อควบคุมเกี่ยวกับการผลิต และจำหน่ายสำหรับสินค้าทุกชนิด

จะเห็นว่า สินค้าประเภทหนึ่ง อาจจะมีวิธีการควบคุมการจัดเก็บภาษีมากกว่า 1 วิธี เพื่อที่จะควบคุมการจัดเก็บภาษีให้ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

ภาษีสรรพสามิต มีลักษณะเป็นภาษีการขายเฉพาะที่เรียกเก็บจากสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เช่น สินค้าที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี สินค้าที่มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่ได้รับประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐบางประการ เป็นต้น กรมสรรพสามิตจึงต้องดำเนินการศึกษา ค้นคว้าหาแนวทางที่จะปรับปรุง การจัดเก็บภาษีสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศ เพิ่มเติมจากสินค้าที่ได้จัดเก็บอยู่แล้วว่าสินค้าใดควรจะเก็บภาษีสรรพสามิตขึ้นเพื่อการขยายฐานภาษีสรรพสามิตให้กว้างกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะเป็นผลดีมาสู่ภาวะการเงินและการคลังของประเทศ และเหมาะสมกับยุคสมัย

และเนื่องจากปริมาณข้อมูลต่าง ๆ ขยายเพิ่มมากขึ้น เช่น จำนวนผู้ขออนุญาตจำหน่ายสุรา ไร่ บุหรี่ ปริมาณการผลิต และจำหน่ายที่มากขึ้น การเจริญเติบโตของงานการจัดเก็บภาษีจึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ปริมาณงานที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ของกรมสรรพสามิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย ทางกรมสรรพสามิตเล็งเห็นปัญหาว่าการจัดทำรายงาน และรวบรวมข้อมูล จากระบบงานที่ทำด้วยมือมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถประมวลผล ให้ฝ่ายบริหารได้ทันกับความต้องการ จากสาเหตุที่ปริมาณงานประจำวัน ได้เพิ่มขึ้นรวดเร็วอย่างมาก รวมทั้งความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ในด้านการประมวลผลข้อมูล กรมสรรพสามิตจึงจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กมาใช้ ในบางส่วนงาน แต่กระนั้นก็ตามเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กก็มีขีดความสามารถที่จำกัด เช่น หน่วยความจำ และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน ที่จำกัด กรมสรรพสามิตจึงมีวัตถุประสงค์จะติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่สามารถนำไปใช้กับทุกหน่วยงาน ในกรมสรรพสามิต เพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งหมดอันเกี่ยวกับงานด้านการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่สมบูรณ์พร้อมที่จะนำข้อมูลเหล่านั้น ไปใช้ประโยชน์ ทางด้านการบริหาร การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ ซึ่งจะเน้นหนักในการปฏิบัติงานด้าน On-Line และ Data Base โดยมีเป้าหมายที่จะตรวจสอบ ติดตาม ควบคุม วิเคราะห์วิจัยข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ ให้เป็นประ

โยชน์ต่อราชการของกรมสรรพสามิต การติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจะยังประโยชน์ให้แก่ กรมสรรพสามิตทั้งในด้านการจัดเก็บภาษีอากร การทำบัญชีการเงิน และการควบคุมงบประมาณ รายจ่ายประจำปี การบริหารงานบุคคล การควบคุมและจำหน่ายแสตมป์ การจัดเก็บและใช้ข้อมูล ที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ทั้งในด้านควบคุมและดำเนินงานทุกด้านให้ได้ผล และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาลักษณะของระบบบัญชีที่ดีของหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมสรรพสามิตซึ่งจะคำนึง ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานโดยไม่ทำให้งานซ้ำซ้อนกัน และมีการแบ่ง แยกหน้าที่เพื่อให้มีการสอบทานซึ่งกันและกันตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันต้องผสมผสานกันอย่าง เหมาะสมระหว่างระบบบัญชีราชการ และหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อสามารถได้ข้อมูลที่ถูกต้อง รายงานต่อฝ่ายบริหารและเป็นแนวทางในการนำระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่มาใช้

อาจสรุปวัตถุประสงค์เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดแบ่งส่วนงานของกรมสรรพสามิต เพื่อเป็นแนวทาง ในการวางระบบบัญชี
2. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติงานโดยทั่วไปของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ทราบทางเดินของ ข้อมูล และเชื่อมโยงงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบเดียวกัน
3. เสนอระบบบัญชีเพื่อการบริหาร สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่ระบบบัญชี คอมพิวเตอร์

ขั้นตอนในการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาถึงลักษณะการดำเนินการโดยทั่วไปโดยแบ่ง เป็น
 - 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)
 - 1.1.1 การสัมภาษณ์ (Interview) จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีหน้าที่ รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสายการเดินของข้อมูล
 - 1.1.2 การสังเกตการณ์ (Observation) โดยการสังเกตการณ์วิธี การดำเนินงาน
 - 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยค้นคว้าจากกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รายงาน วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือ และตำราต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ จากข้อมูลที่ได้รับทราบมา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบบัญชีจะทำการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

- 2.1 โครงสร้าง และการจัดแบ่งส่วนงาน
- 2.2 การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ
- 2.3 เป้าหมาย และความต้องการของผู้บริหาร
- 2.4 ความสามารถและความจำกัดของบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ

3. การจัดวางระบบบัญชี

- 3.1 การบันทึกข้อมูลทางการเงิน
- 3.2 การควบคุมภายใน
- 3.3 การจัดทำแบบฟอร์ม และการเก็บรักษาเอกสาร
- 3.4 การจัดทำรายงานการเงิน และงบเดือน

4. การสรุปและเสนอแนะ ถึงปัญหาในการปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เสนอตั้งงานบางส่วนเพื่อลดงานที่ซ้ำซ้อน และเสนอควบคุมเพิ่มเติม ให้การควบคุมรัดกุมยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ของกรมสรรพสามิต ให้มีการควบคุมภายในที่ดี รัดกุม และคล่องตัวขึ้น
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่
3. เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา และผู้สนใจ สามารถค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีหน่วยราชการ และเพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการ ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย